

JAG RÖSTAR!
FÖR DEMOKRATIN

Börja här!

Jag röstar är ett studiematerial om demokrati från NBV. Vi tror på alla människors lika värde, därför är det viktigt att vi alla förstår vad som skapar en fungerande demokrati. En byggsten är allmänna val där alla med rösträtt får vara med och påverka framtiden för landet. Det handlar också om att makten i vårt samhälle ska utövas med respekt för mänskliga rättigheter, så att inga personer eller minoriteter behandlas illa.

I en levande demokrati är respektfulla samtal centrala. Ingen person ska straffas för att den tycker annorlunda än politikerna som styr. Det gäller på alla nivåer – i en demokrati lyssnar man på andras åsikter och kan själv säga vad man tycker i olika frågor. Samtal, diskussioner och ett kritiskt tänkande är vad man kan kalla demokratins livsluft.

I det här materialet kommer du att få lära dig om demokratins enorma möjligheter, men även om de utmaningar som finns. Börja gärna med kapitlet om **Demokratins karta** för att få en bild av vilka värderingar som bygger ett demokratiskt samhälle. Därefter kan gruppen avgöra i vilken ordning och i vilken omfattning som ni vill använda er av materialet.

Här följer en kort beskrivning av övriga kapitel:

Demokratins sårbarhet – Demokratier är sårbara. Idag ser vi varningsklockor i olika länder, där inskränkning av människors fri- och rättigheter och synen på etablerade medier försämrats. Hur skör är demokratin och hur rustade är vi mot antidemokratiska krafter?

Bland filterbubblor och fejknyheter – Hur påverkar det nya medielandskapet demokratin? Hur kan vi alla bli bättre på källkritik?

Rusta dig för demokratin – Vad kan en enskild individ göra för att stärka demokratin? Folkbildningen och studiecirkeln är ett kraftfullt verktyg för att rusta oss medborgare. Förbered dig inför valdagen – Vad ska jag rösta på och hur gör jag rent praktiskt? I detta kapitel får du vägledning hur valdagen ser ut och webblänkar till de olika riksdagspartierna.

Allt färre demokratier i världen – Allt fler människor i världen bor i länder som blir mindre demokratiska. Men vad innebär egentligen demokrati och vad krävs för att ett land ska kunna kallas de-mokratiskt?

Mot framtidens samhälle – Vilket samhälle vill vi ha i framtiden? Värderingar och människosyn avgör vilket parti du väljer att rösta på. Hur kan vi navigera i ett politiskt landskap som i många frågor hamnat bortom den traditionella höger- och vänsterskalan?

NBV hoppas att du ska känna dig bättre rustad att ta rätt beslut i vallokalen. Speciellt efter att du och din grupp reflekterat och diskuterat över de tankar som studiematerialet tar upp. Använd ditt engagemang och din röst – för ett demokratiskt samhälle där alla människors lika värde säkerställs!

Om studiecirkeln

Studiecirkeln är en demokratisk arbetsform där deltagarna tillsammans lär sig mer om ett ämne de är intresserade av. Genom gemensamma diskussioner och reflektioner ökar hela gruppens samlade kunskap. Studiehandledningen ska stimulera till diskussioner och samtal, inte ge alla svar. Här finns inget facit, inget rätt eller fel. Bara förslag till frågeställningar. Naturligtvis kan ni välja helt andra frågor att diskutera.

Det här materialet utgår från sex träffar, men kan naturligtvis delas upp i fler eller färre, beroende på hur mycket ni vill fördjupa er i varje frågeställning.

För att räknas som studiecirkel ska ni:

- vara minst tre och max 20 deltagare, varje deltagare ska delta på minst tre träffar och på minst en av de tre första träffarna
- träffas en till tre gånger per vecka, men det går också att till exempel träffas en gång per månad
- arbeta en till fyra studietimmar per träff, en studietimme är 45 min
- träffas minst tre gånger och totalt minst nio studietimmar

Att gå igenom när man ses för en lyckad träff/rep:

- Vi börjar med att göra en kort återblick av vad som gjordes sist
- Vi tar upp ouppklarade frågor eller reflektioner som dykt upp mellan träffarna
- Bestäm vad vi ska göra på träffen
- Avsluta träffen med att göra en kort utvärdering och planera vad man ska förbereda till nästa träff
- Vill ni lägga till egna punkter?

Ta kontakt med närmaste NBV-kontor så hjälper de er att komma igång.
Närmaste kontor hittar du på www.nbv.se.

1. Demokratins karta

När människor lever tillsammans behöver vi gemensamt bestämma hur vi ska organisera oss och hur vi ska fatta beslut. Det gäller i en familj, i en förening och kanske framför allt i ett land, som Sverige. Demokratien har utvecklats och förbättrats tack vare att medborgarna på olika sätt har varit delaktiga.

I vårt land har vi kommit fram till vi ska ha ett demokratiskt system där varje person som har rätt att rösta i allmänna val har EN röst var. Det gäller oavsett vilket kön man har, hur mycket pengar man har eller vilken släkt man kommer ifrån. Vi har också valt att ha en riksdag med politiska partier. De som sitter i riksdagen för folkets talan. Genom att vara en del av demokratin är vi med och påverkar samhället. Med vår röst har vi möjligheten att vara med och bestämma vilka som ska styra Sverige.

Grunderna för demokratin säkerställs i det som kallas för Sveriges grundlagar. Grundlagarna är själva grunden för alla andra lagar och regler i Sverige, som gäller allt från barnomsorg och skola till rättsväsende och socialtjänst.

De mänskliga rättigheterna

År 1948 antog FN, Förenta Nationerna, en förklaring om de mänskliga rättigheterna, som bland annat slår fast det här:

- Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.
- Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet.
- Var och en har rätt att delta i sitt landsstyre, direkt eller genom fritt valda ombud.

Demokrati och mänskliga rättigheter hänger ihop. Flera av de mänskliga rättigheterna är nödvändiga för att en demokrati ska kunna fungera. Rätten att utbilda sig gör det exempelvis möjligt att kräva och slå vakt om sina rättigheter som medborgare. Att kunna läsa och söka information gör det lättare att bli politiskt medveten och engagera sig. Enligt de mänskliga rättigheterna har "Var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv, att njuta av konst samt att få ta del av vetenskapens framsteg och dess förmåner."

2015 antog ledarna för världens länder en global utvecklingsagenda, Agenda 2030. De övergripande målen för Agenda 2030 är att avskaffa fattigdom, minska orättvisor och ojämlikhet, få fred på jorden och lösa klimatkrisen.

Demokratiska värderingar

I en demokrati har vi rätt att uttrycka kritiska åsikter om våra folkvalda politiker, hur landet styrs eller om det ekonomiska och sociala systemet. Med yttrandefriheten kommer också skyldigheter. Det är inte tillåtet att förtala någon och det är även olagligt med hets mot folkgrupp. Yttrandefrihet innebär inte frihet från att någon säger emot en. Den som uttrycker sina åsikter måste även vara beredd på att själv få kritik.

Det demokratiska samhället bygger på demokratiska värderingar. Vi slår vakt om yttrandefrihet, tolerans, jämlikhet, maktodelning och likhet inför lagen. Att låta många röster komma till tals är en del av demokratin.

Som medborgare i en demokrati får vi delta i den demokratiska processen. Det innebär att vi får och kan skaffa oss kunskap om olika partier, vi får fråga och ifrågasätta våra folkvalda, vi får organisera oss i partier och vi får avge vår röst i allmänna val.

Vad bestäms var?

När vi röstar i kommunalvalet får vi möjligheten att vara med och bestämma över sådant som finns nära oss. Beslut om skola, förskola, idrottshallar med mera fattas i kommunfullmäktige, som är kommunens högsta beslutande organ. De olika partierna har

olika syn på hur stor andel av pengarna som ska användas till exempelvis personal i förskolan eller till att bygga fler äldreboenden. Det är val till kommunfullmäktige vart fjärde år, samtidigt som riksdagsval och val till regionfullmäktige.

[Så styrs en kommun](#)

Regionen beslutar om saker som vård, sjukhus och viss kollektivtrafik. Regionsfullmäktige är regionens högsta beslutande organ. Regionsfullmäktige beslutar hur mycket regionsskatt medborgarna ska betala och hur pengarna ska användas.

[Så styrs regioner](#)

Det finns drygt 38 000 förtroendevalda i landets 290 kommuner. I landets 21 regioner finns det ungefär 4 600 förtroendevalda. De flesta politiker i kommunen och regionen är fritidspolitiker. Det betyder att de sköter sina uppdrag vid sidan av sina vanliga arbeten eller studier.

Medborgarförslag är en metod som används på flera håll i landet. Det innebär att alla som bor i den kommunen eller regionen kan lämna konkreta förslag som handlar om kommunen eller regionens verksamhet eller ansvarsområde.

Riksdagen är Sveriges högsta beslutande församling som ska företräda det svenska folket. När väljarna har valt vilka som ska sitta i riksdagen utser den en statsminister, som sedan utser en regering. En regering måste accepteras av riksdagen. Annars kan den tvingas att avgå. Riksdagens 349 ledamöter ska se till att regeringen sköter sitt arbete.

Det är riksdagen som beslutar om statens

pengar och hur dessa ska fördelas. En av riksdagens viktigaste uppgifter är att besluta om lagar. Besluten som fattas i riksdagen gäller i hela Sverige. Riksdagen har även i uppgift att forma den svenska utrikespolitiken tillsammans med regeringen.

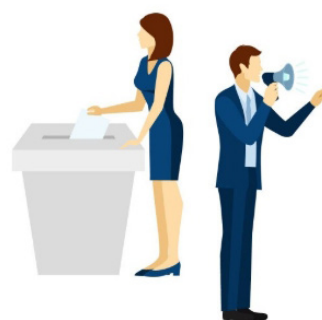
Riksdagsledamöter ägnar mycket tid åt att träffa väljare, företag och organisationer. Det finns många möjligheter att få kontakt med de riksdagsledamöter som representerar oss, för att föra fram åsikter och idéer.

Riksdagen

Allt fler viktiga politiska frågor går inte längre att lösa på nationell nivå. Folk över hela världen berörs exempelvis av växthuseffekten. Miljö- och klimatfrågor är ett område där Europeiska Unionen, EU har mycket att säga till om. När Sverige blev medlem i EU 1995 accepterade vi att följa EU-rätten. Det betyder att lagar som stiftats gemensamt i EU i regel står över Sveriges nationella lagar. Det som beslutas i EU påverkar var och en av oss i vår vardag. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har beräknat att cirka 60 procent av de frågor som tas upp på möten i kommun- och lands-tingsfullmäktige påverkas av EU.

Det är val till Europaparlamentet vart femte år.

Europaparlamentet

Diskussionsfrågor

Välj vilka frågor ni vill diskutera tillsammans.

Vad är demokrati? Sök på internet och i olika uppslagsverk för att ta reda på hur "demokrati" beskrivs.

Diskutera: vad är demokrati för dig?

Hur utövas demokrati? Ge exempel från olika sammanhang där du utövar demokrati. Hur fattar ni exempelvis beslut i din familj? I en förening där du är medlem? Hur kan du göra din röst hörd?

Vad är din roll i en demokrati? Har du några skyldigheter och rättigheter? Hur uppfyller respektive utnyttjar du dessa?

Vilka för din talan? I kommunen? Regionen? Riksdagen? EU? Ta reda på vilka som sitter i riksdag/ EU/kommun- och regionfullmäktige.

Läs igenom de mänskliga rättigheterna. Välj ut en rättighet som du tycker är extra viktig eller intressant. Diskutera med varandra.
<https://www.amnesty.se/vara-rattighetsfragor/vad-ar-manskliga-rattigheter/fns-deklaration-om-de-manskliga-rattigheterna/>

Organisationen Reportrar Utan Gränser presenterar varje år ett så kallat pressfrihetsindex, som visar hur det står till med pressfriheten i världen. Indexet rankar 180 länder och regioner utifrån situationen för pressfrihet och frihet för journalister. Hur hör en fri press och demokrati ihop?

<https://www.reportrarutangranser.se/pressfrihetsindex/>

Hur är det att leva i ett land där det finns brister i demokrati? Titta på filmen där olika personer berättar.

<https://www.levandehistoria.se/undervisningsmaterial/vittnesmal-med-klassrumsovningar/lektionsupplagg/lektionsupplagg-om-demokrati-och-diktatur>

Diskutera med varandra:

På vilka sätt är berättelserna exempel på bristande demokrati? Hur viktigt är det för dig själv att leva i en demokrati?

Hur står det till med demokratin i världen? Besök de två sidorna nedan.

[Europaportalen](#)
[Democracy index](#)

Vad tänker du när du ser kartorna?

Läs mer-tips

Om de första kvinnorna i riksdagen, artikel i Populär historia
<https://popularhistoria.se/politik/kvinnokamp/forsta-kvinnorna-i-riksdagen>

8 sidor, Kvinnor i Sverige fick rösta
<https://8sidor.se/alla-valjare/2021/09/kvinnor-i-sverige-fick-rosta/>

Fyra-hörn-övningar

Övningen Fyra hörn går ut på att ta ställning och göra ett val. I exemplen nedan finns fyra alternativ. Varje alternativ representeras av ett hörn i rummet. Låt alla ställa sig i det hörn som stämmer bäst överens med det de tycker. När alla har gjort sitt val kan ni som står i samma hörn prata lite med varandra om varför ni valde just det hörnet. Låt varje grupp från respektive hörn berätta för hela gruppen hur ni har resonerat.

Vad är viktigast i en demokrati?

- Rätten att få uttrycka min åsikt högt
- Rätten att få vara med i vilken organisation jag vill
- Rätten att rösta i allmänna val
- Eget alternativ

Vem har ansvar för demokrati och mänskliga rättigheter?

- Staten – myndigheter, regioner, kommun
- FN, andra internationella organisationer
- Folkrörelser, organisationer – du och jag som medlemmar
- Eget alternativ

2. Demokratins sårbarhet

Ordet ”demokrati” betyder folkstyre. Det innebär inte att alla invånare i Sverige är med och tar varje beslut som gäller samhället. Istället har vi ett demokratiskt system som kallas representativ demokrati. Det innebär att folket väljer företrädare – representanter – till kommun, region, riksdag och Europaparlamentet. ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket”. Så står det i Regeringsformen, som är en av [våra fyra grundlagar](#). Regeringsformen beskriver hur vårt land ska styras och vilka demokratiska rättigheter vi har.

Rösta är att ta ansvar

Vår demokrati bygger på att medborgarna i landet är med och tar ansvar för samhället genom att rösta i allmänna val. För att vårt politiska system ska fungera måste det finnas olika partier att rösta på. När vi röstar väljer vi vilka partier som bäst företräder det vi själva tycker. Vi har också ett ansvar att lägga vår röst på ett parti som står för värderingar som värnar om demokratin.

För hundra år sedan kämpade många i Sverige för ett samhälle med lika rösträtt, välfärd åt alla och ett fungerande rättsväsende. Idag lever vi i en demokrati och de allra flesta människor i vårt land har en bra grundtrygghet. Det kan vara lätt att luta sig tillbaka och tro att det alltid kommer att vara så. Men var och en av oss behöver bidra med att värna demokratin och hålla den levande.

Större – och mindre – klyftor

Jämfört med tidigare har klyftan blivit större mellan väljare och de som är folkvalda politiker. Det märks bland annat på att färre människor idag väljer att bli medlemmar i politiska partier. Om vi jämför med för 60 år sedan är det även betydligt färre svenskar som har ett politiskt uppdrag i exempelvis kommunpolitiken. År 1952 hade ungefär 200 000 personer ett politiskt förtroendeuppdrag på kommunal nivå. I dag är det endast cirka 38 000 personer som har förtroendeuppdrag på kommunal nivå. Det innebär att det är färre av oss som känner någon politiker.

Samtidigt har vi idag ett samhälle där det är lätt för enskilda personer att få tag i mängder av information. Vi kan till exempel få information direkt från kommunens hemsida eller forskning från hela världen. Det går att följa en minister på Instagram eller ha en Europaparlamentariker som Facebook-vän. Det finns nya vägar att kommunicera med makthavare på olika nivåer för att ställa frågor och föra fram sina åsikter.

Oro för olika saker

Jämfört med många andra länder är Sverige ett land med god ekonomi där medborgarna kan leva trygga liv. Men samtidigt menar vissa svenskar att utvecklingen i samhället går åt fel håll. De verkar fråga sig ”Vart är Sverige på väg?” Inte minst har de senaste årens världshändelser skapat oro och en osäkerhet för hur det ska påverka Sverige.

Forskningen visar att människors oro totalt sett inte har ökat på senare år. Oron påverkas dock av vad som händer i världen. I samband med invasionen av Ukraina ökade exempelvis oron för vad som händer i Ryssland och hur det ska påverka omvärlden. Ett annat exempel är konsekvenserna av kriget i Gaza. Många svenskar har sina rötter i länder som drabbas av

krig och konflikter av olika slag, vilket påverkar människors oro.

Det man ser är att olika grupper i samhället oroar sig för olika saker. Personer med lägre utbildning oroar sig exempelvis i högre grad för organiserad brottslighet, försämrad välfärd och ökat antal flyktingar. Bland personer med högre utbildning är oron större för politisk extremism, försvagad demo-kra-ti och klimatförändringar.

Andelen som känner oro för att utsättas för brott är dubbelt så stor bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med områden med goda socioekonomiska förutsättningar.

De flesta medborgare förväntar sig att politikerna ska hantera de frågor som människor känner oro för och hitta lösningar på detta. Men en del människor upplever att de inte blir lyssnade på. Det finns en risk att den känslan leder till att de inte längre litar på att vår demokrati kan lösa problemen: "Det spelar ingen roll om jag röstar, politikerna lyssnar ändå inte på oss som bor i vårt bostadsområde."

Tillit viktigt för demokratin

Att människor litar på varandra – har tillit – är viktigt för att ett samhälle ska fungera bra. Man kan beskriva tillit som ett smörjmedel som gör det lättare för människor att fatta beslut. Forskning visar att i länder där tilliten mellan människor är hög, där har man en stabil demokrati medan korruption och brottslighet ligger på låga nivåer.

I Sverige och övriga länder i Norden svarar en klar majoritet av medborgarna att de i allmänhet litar på andra människor. Tilliten fortsätter att vara hög i Sverige. Men forskning visar att det även på det här området ser olika ut i olika grupper i samhället. Hos vissa grupper har tilliten sjunkit på senare år. Det gäller exempelvis bland människor som är arbetslösa, personer med sjuk-/aktivitetsersättning och bland personer som bedömer att de har dåligt hälsotillstånd.

I samhällen med hög grad av ekonomisk ojämlikhet och stora sociala skillnader mellan människor tenderar tilliten till andra att vara lägre. I en osäker miljö där man inte kan lita på andra sjunker tilliten till omgivningen.

Det går också att se att tilliten är lägre hos vissa grupper av människor. Tilliten är lägre än genomsnittet bland personer som sympatiserar med Sverigedemokraterna. Den är även lägre bland väljare som inte känner sig hemma i de vanliga riksdagspartierna och de som inte känner sympati för något parti.

Om tilliten minskar mycket i ett land, kan det också leda till en mindre stabil demokrati.

Hinder att delta i demokratin

Det kan finnas hinder för vissa grupper i samhället att delta fullt ut i demokratin. Det kan handla om språkbarriärer, bristande representation, diskriminering på

arbetsmarknaden eller hur information om val och politik sprids. Exkludering, att stängas ute, behöver inte ske genom direkta beslut eller avsiktliga handlingar. Ofta sker det genom att samhällets strukturer är utformade utifrån en "normal-bild" som inte inkluderar alla. Det kan till exempel innebära att personer med utländsk bakgrund, funktionsvariationer eller låg socioekonomisk status inte känner sig välkomna eller hörda i det demokratiska samtalet.

Läs mer i "[Demokrati på svenska? Om strukturell diskriminering och politiskt deltagande](#)" (SOU 2005:112).

Träna på att se sammanhang

Fria och allmänna val är fortfarande en dröm i många av världens länder. På flera håll i världen kan vi idag se att demokratin istället försämras. Bland annat ändras lagar som gör att regeringar ökar kontrollen över medier och domstolar. Självständiga medier och oberoende rättsväsende är centrala delar av ett demokratiskt samhälle.

Som medborgare bör vi ta ansvar för samhället genom att skaffa oss kunskap. Vi behöver lära oss att tänka kritiskt och att reflektera, och inte bara tro på den som skriker högst eller utnyttjar vår oro eller rädsla.

Genom att ta reda på olika sätt att se på saken och se sammanhang kan vi förstå andra människor bättre och skapa tillit. Att lyssna på varandra, vänta på sin tur, låta alla komma till tals och sedan fatta ett beslut baserat på kunskap är något som vi behöver träna oss på. Demokratin måste erövras varje dag, inte bara på valdagen.

Faktarutor

Fakta: Grundläggande fri- och rättigheter

Det demokratiska systemet ger oss ett antal grundläggande fri- och rättigheter. Exempelvis dessa:

- **Yttrandefriheten:** frihet att uttrycka tankar, åsikter och känslor.
- **Informationsfriheten:** frihet att inhämta och ta emot information.
- **Mötesfriheten:** frihet att anordna och bevista sammankomst för upplysning, meningsyttring eller annat liknande syfte eller för framförande av konstnärligt verk.
- **Demonstrationsfrihet:** frihet att anordna och delta i demonstration på allmän plats.
- **Föreningsfrihet:** frihet att sammansluta sig med andra i exempelvis en organisation.
- **Religionsfrihet:** frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion.

Fakta: Fria och allmänna val

Allmän rösträtt. Alla medborgare i Sverige som har fyllt 18 år har rätt att rösta i riksdagsvalet. I val till kommun och landsting kan man rösta även om man inte är svenska medborgare. Man behöver där-emot vara folkbokförd i kommunen.

Lika rösträtt. Alla väljare har lika sätt att påverka valresultatet. En person har en röst. Fria val. Ingen annan får bestämma vad väljaren ska rösta på.

Hemliga val. Väljaren är inte tvungen att visa eller tala om hur hen har röstat. Det är förbjudet att registrera människors politiska åsikter utan att de har godkänt det.

Faktarutor

Fakta: Förbjudet med kritik mot kriget

Redan innan Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina 2022 var press- och yttrandefriheten begränsad. Oberoende medier och oppositionspolitiker motarbetades på olika sätt. I och med kriget har ryska medborgares demokratiska rättigheter försämrats ytterligare.

Rysslands regering har förbjudit sina invånare att demonstrera mot landets invasion av Ukraina. Den som kritiserar kriget riskerar att åtalas för förtal, bedrägeri eller terrorism.

I mars 2022 antogs en ny lag som kriminaliserar "misskreditering" av Rysslands väpnade styrkor. Det är enligt lagen straffbart med upp till tio års fängelse – eller 15 år om uttalandena fått "allvarliga konsekvenser". Lagen har utökats med att även förbjuda spridningen av "falska nyheter" som rör den ryska regeringens tjänstemäns agerande utomlands.

Veronika Belotserkovskaja, en matbloggare med 850 000 följare på Instagram, blev 16 mars den första personen att anklagas för brott mot den nya lagen. Hon anklagades för att medvetet ha delat "falsk information om hur den ryska armén använts för att förstöra städer och den civila befolkningen i Ukraina, inklusive barn."

Sedan våren 2022 har sociala medieplattformar som Instagram, Twitter och Facebook blockerats över hela Ryssland.

De ryska myndigheterna vill inte bara bestraffa fredliga protester utan även förhindra att den ryska befolkningen får kännedom om dem. Journalister och oberoende observatörer får inte rapportera om protesterna.

Källa: Amnesty International

Mediablockad mot Gaza

I samband med kriget i Gaza har organisationen Reportrar utan gränser uppmärksammat att israeliska myndigheter kräver kontroll över informationen och förbjuder utländska journalister att komma in i Gaza. Under en period på 20 månader hade nära 200 palestinska journalister dödats i området, varav minst 45 på grund av sitt arbete. Enligt internationell humanitär rätt är det en krigsförbrytelse att döda en journalist.

De palestinska journalister som fortsätter att rapportera lever med risken för tvångsförflyttningar, svält och ständiga hot mot sina liv.

"Detta är ett metodiskt försök att tysta fakta, undertrycka sanningen och att isolera den palestinska pressen och befolkningen", säger Reportrar utan gränser i ett uttalande.

<https://www.reportrarutangranser.se/oppna-gaza-for-journalister-kraver-rsf-cpj-och-over-200-internationella-mediaktorer/>

Faktarutor

Förbjudna böcker

I många länder i världen hotas den fria kulturen och möjligheterna att ta del av den. Ett exempel är böcker, som är ett viktigt sätt sprida tankar och idéer. I takt med att auktoritära krafter växer så förbjuds och censureras böcker, även i samhällen som tidigare betraktats som öppna. Att en bok förbjuds kan innebära att den inte får ges ut eller säljas, att innehållet censureras eller att den plockas bort från skolor och bibliotek.

I USA registrerades 10 046 bokförbud under skolåret 2023/2024. I Ungern finns det sedan 2021 en lag på att barn under 18 ska skyddas från böcker vars innehåll berör hbtq-frågor.

De som tar initiativ till att förbjuda böcker kan vara en statlig myndighet, polis, föräldraorganisationer, religiösa samfund eller liknande. Vanliga anledningar till att böcker blir förbjudna kan vara att de har en tydlig hbtq-tematik, att texten uttrycker kritik mot ett samhälle eller att innehållet går emot religiösa uppfattningar.

Källa: Svenska PEN. PEN International är en världsomspännande organisation för författare och verkar för yttrandefrihet över hela världen.

Diskussionsfrågor

Välj vilka frågor ni vill diskutera tillsammans.

Är du engagerad i någon samhällsfråga? Exempelvis drogfrågan, jämställdhet, miljö, tryggheten i ditt bostadsområde eller något annat. Beskriv ditt engagemang. Hur kan du få andra att engagera sig? Hur kan du påverka makthavare?

I Sverige har vi allmän rösträtt. Jämfört med andra länder är det många som röstar i Sverige. I valet 2022 deltog 84,2 procent. Det hittills högsta valdeltagandet i Sverige var vid riksdagsvalet 1976, då 91,8 procent av de som fick rösta deltog. Det kan vi jämföra med USA där det bara var omkring 64 procent av amerikanerna som röstade i det senaste presidentvalet. Vad tror du kan hända om det blir för få som röstar i allmänna val?

Det finns skillnader i valdeltagandet mellan olika grupper i samhället. Det är exempelvis färre som röstar bland arbetslösa, lågutbildade och utrikes födda. Varför tror du att det är så? Vad kan det finnas för orsak till att någon inte röstar?

Vilka är dina bästa argument för att rösta i allmänna val? Om du möter någon som inte tänker rösta – vad säger du till den personen? Samla på er era bästa tips på hur man kan få fler att rösta!

Läs de två faktarutorna om "Fria och allmänna val" samt "Grundläggande fri- och rättigheter" på föregående sida. Använder du dig av de här rättigheterna? Ge exempel på hur du gör det.

Läs texterna om "Förbjudet med kritik mot kriget" och "Mediablockad mot Gaza". Vad tänker du om detta? Vad är riskerna med att regimen i ett land tar kontroll över medierna och möjligheterna med medborgare att få information, och att framföra kritik? Skulle något liknande kunna hända i Sverige?

Den rikaste 1 procent av världens befolkning äger mer än 95 procent av världens befolkning. Samtidigt lever många människor i extrem fattigdom. Även om Sverige tillhör de mest jämlika länderna bland OECD:s 36 medlemsländer, ökar Inkomstskillnaderna även här. Inkomstskillnaderna är nu är större än på flera decennier. Även ojämlikheten i hälsa har ökat. Hur tror du att ökade klyftor påverkar demokratin och sammanhållningen i samhället? Läs mer i NBVs rapport "Kunskap, bildning och insikt" <https://www.nbv.se/globalassets/dokument/huvudmannaarbete/kunskap-bildning-insikt-2017>

Läs texten om förbjudna böcker. Har ni fler exempel på hur myndigheter, organisationer eller andra grupperingar försöker begränsa olika typer av kulturella uttryck? Vad får det för konsekvenser för demokratin? Besök gärna Svenska PENs hemsida och deras lista över förbjuden litteratur. Vad tänker ni om listan? <https://www.svenskapen.se/lista-ver-frbjuden-litteratur>

Diskussionsfrågor forts.

Coronapandemin innebar ett hårt slag mot världens fattiga, och ledde till att arbetet med att utrota fattigdomen stannade av. Även om världen på en global nivå till stor del har återhämtat sig efter pandemin visar det sig att världens fattigaste hamnar på efterkälken som leder till att ojämlikheterna förvärras. Klyftan mellan den rika och fattiga världen växer för första gången på 25 år. Enligt Världsbanken finns det fler fattiga människor nu än 2019. Vad är era tankar om detta?

Läs mer här:

Rika länder når rekordhöga utvecklingsnivåer medan världens fattigaste hamnar på efterkälken

<https://www.undp.org/sv/sweden/press-releases/rika-lander-nar-rekordhoga-utvecklingsnivaer-medan-varldens-fattigaste-hamnar-pa-efterkalcken>

Fattigdom och ekonomisk utsatthet

<https://oxfam.se/nyheter/mer-om-fattigdom-och-ekonomisk-ojamlikhet/>

Heta stolen

En värderingsövning där alla får tänka till

En person ska läsa upp påståendena nedan. Övriga personer sitter på stolar i en ring. Det finns en tom stol. De som håller med om påståendet som läses upp byter stol. Om man inte håller med eller inte kan bestämma sig så sitter man kvar på sin plats. Stanna gärna upp ibland och prata lite om påståendet.

Det går även att göra övningen utan att byta stolar, och bara diskutera de olika påståendena.

Påståenden

- Det går att påverka samhället genom att rösta
- Jag kan tänka mig att sitta i kommunfullmäktige
- Det är viktigt att rösta
- Det spelar ingen roll hur jag röstar
- Politikerna lyssnar inte på vanligt folk
- Det är lätt att ta kontakt med en politiker
- Sverige har en stark demokrati
- Att ha självständiga medier är viktigt för demokratin
- Vi borde ha fler folkomröstningar
- Jag bryr mig inte om vad som bestäms i EU
- Politikerna har ansvaret för allt som är fel i det här landet
- Jag och andra människor tillsammans kan påverka utvecklingen för området där jag bor

Läs-mer-tips

Statistik om valdeltagande:

<http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/val-och-partier/valdeltagande/>

Statistik om demokratitrender, SOM-institutet:

<https://www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/rapporter>

Nationella trygghetsundersökningen

<https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/nationella-trygghetsundersokningen.html>

Vad är populism?

<https://urplay.se/program/236131-samhallskunskap-forklarad-populism>

Vem ska man lita på? Medicinvetarna #173

Forskaren Philip Pärnamets berättar om faktorer som påverkar vår tillit.

<https://ki.se/forskning/popularvetenskap-och-dialog/medicinvetarna-en-podd-om-kis-forskning/vem-ska-man-lita-pa-medicinvetarna-173>

Stockholms gängkrig bakom rubrikerna, dokumentärserie

<https://www.svtplay.se/stockholms-gangkrig-bakom-rubrikerna>

3. Bland filterbubblor och fejknyheter

Vilken information vi tar del av, hur vi får den och vem som står bakom informationen spelar stor roll för hur vi som medborgare tar del av demokratin i samhället. Därför behöver vi skaffa oss kunskap om dessa frågor.

Under flera år har det talats om falska nyheter, filterbubblor och faktaresistens. I och med teknikens utveckling har det blivit vanligare med så kallad, deepfake, förfälskningar gjorda av datorprogram, oftast av videos och ljud.

AI, artificiell intelligens, ställer nya krav på oss att ha ett kritiskt förhållningssätt till nyheter och information.

Spridning av falsk information är inte något nytt fenomen. Det nya är framförallt omfattningen av de falska nyheterna och att de idag kan spridas väldigt snabbt över hela världen. Det finns en risk att många människor börjar tro på sådant som är helt fel. Faktaresistens, eller kunskapsresistens, innebär att man envist håller fast vid sådant som är felaktigt, trots att det mesta pekar på att det faktiskt inte stämmer. Känslorna och inte förnuftet får styra.

Spridning av falsk information är inte något nytt fenomen. Det nya är framförallt omfattningen av de falska nyheterna och att de idag kan spridas väldigt snabbt över hela världen. Det finns en risk att många människor börjar tro på sådant som är helt fel. Faktaresistens, eller kunskapsresistens, innebär att man envist håller fast vid sådant som är felaktigt, trots att det mesta pekar på att det faktiskt inte stämmer. Känslorna och inte förnuftet får styra.

Att vara övertygad om något, utan att ha tillräcklig grund för det, innebär att man tror något. Det är inte kunskap. Exempelvis kan vi bevisa att jorden är rund, med hjälp av

vetenskap. Den som påstår att jorden är rund på grund av att hen tycker att det ser ut så och för att hen inte känner att jorden är rund, baserar denna tro enbart på sin övertygelse.

Enkla svar på svåra frågor

Varför tror människor på sådant som inte är sant? Felaktig information kan förenkla och tyckas förklara sådant som faktiskt kräver svåra förklaringar. Det finns exempelvis inte bara en enstaka anledning till att en människa blir kriminell, utan det beror på komplexa sammanhang. Att påstå att det är personens ursprung från ett visst land som är orsaken till kriminaliteten, är att välja att tro på en alltför enkel förklaring på ett stort problem. Så kallade populistiska krafter och partier utnyttjar människors önskan att få enkla förklaringar på stora problem.

Vi människor vill gärna hitta stöd av andra som kan bekräfta vår tro och våra åsikter. Det kan vara skönt att känna att man inte är ensam om sin övertygelse. Kanske känns det bra att exempelvis gå med i en Facebook-grupp där andra delar ens åsikter. Det är lätt att falla för det så kallade sociala trycket – vi vill tro och tänka som andra gör.

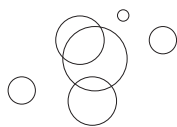
Om det är personer som vi själva tycker om, har vi lättare att tro på det de säger. Experter med fina titlar är förstas ofta övertygande. Men även personer som utger sig för att vara experter måste tåla att granskas. Har de belägg för vad de säger? Är de experter inom det område de uttalar sig om, eller inom något helt annat? Vad säger andra experter om samma fråga?

Påverkar demokratin

Det finns en risk att vi bara tar till oss kunskap som stärker sådant som den egna gruppen tror på, medan vi avvisar sådant som pekar på motsatsen. Om du själv är övertygad om att det inte är farligt med cannabis tar du lättare till dig fakta som stödjer detta, än rapporter

som visar på alla risker med cannabis. Även om det skulle vara två rapporter som säger att det är ofarligt, och 1000 som bevisar riskerna.

Om alltför många börjar tro på felaktig information påverkar det hela samhället och demokratin. Traditionellt har Sverige haft välfungerande, balanserade och kunniga medier. Vissa grupper i samhället väljer dock att förlita sig till alternativa medier som inte ställer samma krav på att nyheterna ska baseras på kunskap. När vi får vår information från väldigt olika källor så ger det oss olika verklighetsuppfattningar. Det blir en så kallad polarisering, att människor hamnar i olika grupper. Det kan göra det svårare att föra en debatt om vårt samhälle, komma överens och kompromissa.

Filterbubblor

Filterbubblor är ett begrepp som förklaras med att vi på nätet kan röra oss i "bubblor" som passar och bekräftar hur vi själva tycker och tänker. Detta styrs bland annat av så kallade algoritmer. Det innebär att när du gillar vissa sidor i sociala medier, besöker vissa nyhetssajter och söker på speciella ord så kan exempelvis Google och Facebook lista ut vad du brukar gilla och vill läsa. Om två olika personer gör en sökning på samma ord från två olika datorer kommer de inte att få fram samma sökresultat. Resultatet påverkas bland annat av vad personerna har sökt efter förut.

Vilka nyheter vi möts av styrs till viss del av vad våra vänner delar och gillar i sociala medier. Låt

oss säga att du följer SVT på Facebook. Ju mer du klickar på deras videos och gillar dem, ju fler inlägg från SVT kommer synas i ditt Facebook-flöde. Det du inte gillar blir i större grad osynligt. På samma sätt ser du i ditt personliga flöde mer av de personer där du gillar inlägg eller kommenterar. Personer som du sällan eller aldrig har något utbyte med tonas ned, eller kanske rentav försvinner ur ditt flöde.

Sociala medier breddar perspektiven

Frågan är hur "täta" bubblorna är? I hur stor grad väljer vi själva att tillhöra en filterbubbla? Det finns kritik mot begreppet. Bland annat från forskare vid Göteborgs universitet som tittar på hur människor använder medier. De menar att filterbubblor är en myt. Om det finns filterbubblor så har de i så fall alltid funnits. "Vi har alltid valt vänner, sammanhang och aktiviteter som bekräftat oss", menar medieforskaren Annika Bergström vid Göteborgs universitet.

Forskning om medievanor visar att det finns en liten grupp människor i samhället som enbart väljer att följa personer med samma åsikter som de själva. Men för många andra ger sociala medier tillgång till bredare perspektiv. Många studier visar att de flesta människor får mer varierad information via nätet och sociala medier. Till skillnad från en tät bubbla, så "läcker" sociala medier, och du får kanske ta del av en nyhet som du annars inte hade läst.

Politisk information via sociala medier

Digitaliseringen går snabbt även när det gäller politiken. Inför riksdagsvalet år 2014 tog inte ens hälften av svenska väljare del av politisk information på internet. Inför valet 2022 hade sociala medier en framträdande roll. Det visar en rapport från Internetstiftelsen som gjordes speciellt för valet 2022.

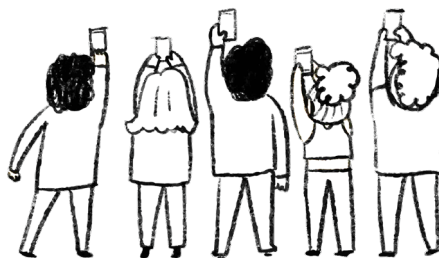
För de äldsta väljarna var tv:n det vanligaste sättet att ta del av politisk information, men detta minskar med befolkningens ålder.

Väljarna födda på 90- och 00-talet använde oftare sociala medier för politisk information.

Vilka sociala medier-plattformar man använder skiljer sig också åt mellan generationerna.

00-talisterna är exempelvis i princip ensamma om att använda Tiktok för politisk information.

Äldre generationer använder istället främst Facebook för detta. Facebook är dessutom den vanligaste platsen på nätet att uttrycka politiska åsikter, för alla utom de allra yngsta väljarna.

Källkritik

Vi behöver träna på att värdera den information vi tar del av. Detta kallas för källkritik. Det innebär att du systematiskt granskar källor och bedömer om de är trovärdiga. En källa är platsen eller stället som du hämtar uppgifter ifrån.

Det är genom källor som vi hämtar information om något. Ett kassakvitto kan ge oss information om att en person har köpt något, en uppslagsbok kan ge fakta, en inspelad intervju kan ge oss information om vad en person har varit med om och en lerkrukan från stenåldern berättar vilka saker människor på den tiden använde. Alla dessa källor ger oss information som kan vara grunden till kunskap.

Allt fler människor får sin information via internet, bland annat via sociala medier. Det kan kännas överväldigande med all information. Men internet ger oss också goda möjligheter att ta reda på om informationen är sann, sannolik, eller rent påhitt. Annars finns det en risk att du blir lurad. Om du inte är källkritisk kan du också råka sprida vidare felaktig information.

För att förhindra det behöver du lära dig mer om källorna som du tar del av. Vem som står bakom sidan? En organisation eller myndighet? Ett politiskt parti? En privatperson? Vad har sidan för syfte? Är det för att informera? Övertyga dig om något? Sälja en produkt? Underhålla dig?

Falska bilder

Det går också att sprida falsk information med hjälp av bilder. En bild kan tas ur sitt sammanhang och användas i ett helt nytt.

Ett exempel är när USAs president Donald Trump träffade Sydafrikas president Cyril Ramaphosa. [Trump visade upp bilder som påstods föreställa "folk mord" på vita sydafrikaner](#). Nyhetsbyrån Reuters kunde sedan visa att bilden i själva verket var en skärmdump från en video filmad i Kongo-Kinshasa.

Det går att försöka ta reda var en bild egentligen kommer ifrån, exempelvis på sajter som [Google bild](#) eller [Tineye](#)

Bilder kan också vara falska på det sätt de har skapats. Deepfake är förfälskningar gjorda av datorprogram, oftast av videos och ljud. Deepfake skapas genom att datorn tar en video på en människa och klistrar in en digital kopia av någon annans ansikte. Deepfake började dyka upp 2017. En förutsättning är dagens kraftfulla datorer som snabbt blivit bättre på att förfälska en människas ansikte och minspel.

Genom att vara källkritisk kan du jämföra och ta reda på vad andra källor säger. Med hjälp av sociala medier är det numera lätt att fråga experter eller personer som du känner, får att få hjälp med att avgöra om informationen är trovärdig. Källkritik kan bli din vaccinering mot falska nyheter.

Diskussionsfrågor

Välj vilka frågor ni vill diskutera tillsammans.

Hur får du information? Sociala medier? Tidningar? Tv? Radio? Facebook? Annat? Spelar det någon roll vilken källa informationen kommer ifrån? Exempelvis Sveriges Radio, en blogg eller en sajt från en organisation.

Hur och var vi tar del av politisk information skiljer sig väldigt mycket åt mellan olika generationer. Vilka för- och nackdelar kan ni se med detta? Hur påverkas politiska budskap när de behöver nå ut i sociala medier?

Delar du värderingar med dem som du har som vänner eller följer på sociala medier? Tror du att det påverkar dig om många andra tycks gilla exempelvis en artikel som sprids i sociala medier?

Är det viktigt att ta del av information även från dem som tycker annorlunda än en själv?

Vad bör man tänka på om man stöter på en källa (exempelvis en hemsida eller tidning) som man inte hört talas om förut?

Har ni något exempel på en falsk nyhet som ni själva, någon kompis eller någon annan spridit vidare? Vad kan det leda till om falska nyheter sprids?

Hur kan olika grupper använda falsk information för att övertyga människor om att de har rätt? Ge gärna exempel.

Läs igenom "Källkritik för vuxna". Hur kan du ta reda på om en nyhet är sann eller falsk? Hur brukar du göra?

Gå in på sajten Källkritikbyrån. Exempelen har några år på nacken, men visar på grunderna i att tänka kritiskt. Välj något exempel därifrån, som visar att en nyhet som spridits är falsk. Varför tror du att andra spridit detta? Hur har man använt bilder eller filmer för att sprida falsk information?
<https://kallkritikbyran.se/>

Har ni stött på AI-genererade bilder som ni först trott varit sanna? Vad är era tankar om hur AI används för att producera text och bilder?
Läs gärna artikeln nedan och diskutera.
<https://www.biblioteksbladet.se/nyheter/digitalisering/ingen-sjalvklar-metod-for-att-avsloja-ai-bilder/>

Att ha tillgång till nätet har blivit en förutsättning för att ta del av information och utföra en mängd tjänster. Allt från att ha kontakt med vård, skola och att ta del av nyhetsrapportering. Men alla grupper i samhället är inte lika delaktiga i det så kallade digitala samhället. Det kan bland annat påverkas av var man bor, ålder osv. Vad tänker ni om detta? Vad får det för konsekvenser?

Diskussionsfrågor forts.

Titta på någon eller flera av filmer nedan. Diskutera efteråt:

Källkritik och rasism i historien

<https://www.levandehistoria.se/undervisningsmaterial/kallkritik-historiebruk-rasism/elevsida-kallkritik>

Vad är källkritik? Och hur är man källkritisk? På lätt svenska.

<https://www.youtube.com/watch?v=tMJwK7cKe9M>

Fejkfabriken. I amerikanska valet 2024 var det fullt av fejkade bilder och videor. Nyhetsdokumentär om AI:s roll i spridandet av desinformation.

<https://www.svtplay.se/video/jMdmM11/fejkfabriken>

Vem kan vi lita på när nästan allt går att fejka med hjälp av AI? Ett avsnitt i serien Smartare än hjärnan, om AI och manipulation.

<https://www.svtplay.se/video/KLJZbqv/smartare-an-hjarnan/3-ai-och-manipulation>

Läs-mer-tips

Om källkritik

<https://www.krisinformation.se/detta-gor-samhallet/kallkritik>

Källkritikbyrå

<https://kallkritikbyran.se/>

Reportagesatsning från Blankspot, som gör en upptäcksresa genom demokratins Sverige

<https://www.blankspot.se/verkliga-sverige/>

Svenskarna och internet

<https://www.svenskarnaochinternet.se/>

Stort digitalt utanförskap i utsatta områden

<https://internetstiftelsen.se/nyheter/stort-digitalt-utanforskap-i-utsatta-omraden/>

Från Frankenstein till ChatGPT – AI-historia

<https://internetstiftelsen.se/om-oss/press/pressmeddelanden/fran-frankenstein-till-chatgpt-ai-historia/>

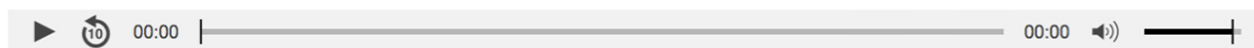
Svenskarna och internet, Valspecial 2022, rapport från Internetstiftelsen efter valet 2022

<https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-valspecial-2022/>

Läs-mer-tips forts.

NBV:s podd

Lyssna på när NBVs spanare diskuterar yttrandefrihet, filterbubblor, fake news och faktaresistens. Podden gästas av journalisten Sofia Mirjamsdotter, som vann Stora journalistpriset i klassen ”årets förnyare” 2011. Den är 28 min lång.

4. Rusta dig för demokratin

Vad kan en helt vanlig människa göra inför en våldsam eldsvåda? Han kan försöka fly från lågorna och lämna alla som inte kan springa eller har någonstans att springa åt sitt öde. Han kan stå bredvid och oja sig. Han kan skylla på andra. Och han kan fylla den tesked han har i handen med vatten, om och om igen, och skvätta på elden. Alla har vi en tesked.

Amos Oz

Författaren Amos Oz påminner oss om att när vi vill förändra något så är varje person betydelsefull. Vi behövs i samhället. Vi människor behöver också känna att samhället är till för oss. Om vi av någon anledning inte känner så, finns det risk för att vi börjar känna ett utanförskap.

Att vara en del av ett sammanhang och känna att det man gör är meningsfullt är viktigt för att vi ska må bra. Men hur skapar man en känsla av att vara en del av samhället och att det man gör är meningsfullt för en själv och andra? Engagemang i exempelvis föreningsliv kan vara ett sätt, visar forskningen. Historiskt sett har folkrörelserna spelat en väldigt stor roll för demokratins utveckling i Sverige. Gemenskapen

har gett människor hopp, framtidstro och en känsla av meningsfullhet. Människor har lärt sig att tillsammans förändra samhället.

Folkbildningen skapar möten

Den första studiecirkeln genomfördes i början av 1900-talet. Studiecirkeln leddes av Oscar Olsson som brukar kallas för ”Studiecirkelns fader”. Han beskrev folkbildning som bildning ”för folket och genom folket”. I en studiecirkel samlades – och samlas än idag – människor för att lära sig nya saker, diskutera, reflektera och att skapa förändring på ett demokratiskt och jämlikt sätt. Folkbildningen ger möjlighet för människor att mötas. Tillsammans med andra kan vi skaffa oss kunskap och nya insikter. Med kulturens hjälp – med litteratur,

teater, konst, musik – får vi möjlighet att ta del av nya världar, se andra perspektiv och nya sammanhang. Detta gör det lättare för oss att förstå hur andra människor har det. Genom att exempelvis läsa Vilhelm Mobergs klassiska bok "Utvandrarna", får vi en känsla av hur det är att behöva lämna sitt eget land, och komma till en helt ny kultur, lära sig ett nytt språk och vara långt borta från sin släkt. Vi kan reflektera över de likheter som finns mellan situationen i Sverige för 150 år sedan och läget i världen idag.

Väg in i samhället

Inom folkbildningen jobbar vi demokratiskt, där varje person har en röst. Vi lär oss att lyssna till andra, diskutera och föra vår egen talan. Vi lär oss också att respektera varandras olikheter. Idag har vi ett samhälle där många människor har kommit hit på flykt från oroligheter och förtryck i andra delar av världen. Att få möjlighet att ta del av föreningsliv och folkbildning är en väg in i det svenska samhällslivet.

NBV stärker demokratin

Om vi tittar på hur det ser ut i NBV idag så finns det många exempel på där folkbildningen ger människor möjlighet att ta del i samhället och hitta meningsfullhet. Folkbildningen skapar även dialog och debatt:

SCHABRAKET

SCHABRAKET är en ljudisolerad konstinstallation för oväntade möten. NBV beskriver det som en koncentrerad form av folkbildning, precis som i en studiecirkel. Inne i SCHABRAKET möts personer som aldrig tidigare har träffats. Här förs ett samtal, utan att någon annan lyssnar.

Idén bakom SCHABRAKET är att när vi samtalar med varandra så gör vi världen bättre.

Demokratin behöver att fler av oss lämnar våra filterbubblor och samtalar med nya människor i oväntade möten.

När polariseringen växer i samhället behövs folkbildningens enande kraft. Det är grunden i det som sker i våra verksamheter runt om i landet varje vecka, på sykursen, på bandrepet eller i bokcirkeln.

Läs mer om SHABRAKET här: <https://www.nbv.se/schabraket/>

De förbjudna melodierna

De förbjudna melodierna är en musikföreställning där professionella afghanska och svenska musiker möts. Afghanistan är i dag det enda landet i världen där musik är förbjuden. Med hjälp av sång, poesi och en musikalisk samverkan mellan traditionella afghanska och västerländska instrument, får publiken uppleva vad som händer när tystade toner får ljuda igen.

Efter konserten genomförs ett panelsamtal med inbjudna kulturaktörer, politiker och forskare för att diskutera hur konstnärlig frihet påverkar demokratin och varför det är viktigt att försvara rätten till kulturella uttryck.

Föreställningen De förbjudna melodierna turnerar i Sverige under 2025 och 2026.

Läs mer om De förbjudna melodierna här: <https://www.nbv.se/regioner/syd/de-forbjudna-melodierna/>

KULTURHUSET ODEN

Musikhuset Oden i Karlskrona är en plats för kreativitet, ett hus som drivs av studiecirklar och folkbildning. Här sker studiecirklar i allt från studioteknik och arrangörsskap till veganskt kakkbak. Här repar band, och ungdomar kommer till Oden både för att gå på konserter och helt enkelt umgås, på en nykter mötesplats.

NBVs verksamhetsutvecklare Robin Aronsson ser vad verksamheten betyder:

”För mig handlar folkbildning om sammanhang. Att dela intresse med andra, träffa likasinnade, och liksom känna att man betyder något, att man är viktig. Folkbildning motverkar psykisk ohälsa, motverkar ensamhet, motverkar kriminalitet. Det är en grund till ett välmående samhälle.”

Läs mer om Musikhuset Oden här: <https://www.nbv.se/regioner/syd/nyheter/sa-gav-robin-musikhuset-nytt-liv/>

Musikhuset Skriket

Skriket är ett alkohol- och drogfritt musikhus på Lindholmen i Göteborg som drivs av NBV. Här finns lokaler främst för musik, men även för teater eller andra typer av verksamheter. För att främja ett mer jämställt musikliv så är vissa lokaler bara tillgängliga för grupper som består av tjejer och transpersoner.

Under en vecka repar ungefär 100 personer här, från gymnasieålder till 70-årsåldern.

Läs mer om Musikhuset Skriket här: <https://www.nbv.se/regioner/vast/musiklokaler/musikhuset-skriket2/>

Diskussionsfrågor

Välj vilka frågor ni vill diskutera tillsammans.

Läs citaten av Amos Oz först i kapitlet. Vad tänker du om detta? Håller du med? Vilka är "eldsvådorna" i samhället?

Vad kan du göra med din "tesked"?

Att mötas i föreningar och studiecirklar gav människorna för 100 år sedan framtidstro. Det gav dem även verktyg att förändra samhället. Vad vill vi förändra idag?

Vilka sammanhang är du en del av? Exempelvis familj, förening, religiöst samfund.

Författaren och pedagogen Ellen Key har sagt att "Bildning är det som är kvar när vi glömt bort vad vi lärt oss". Vad tror du att hon menade med det?

Hur kan vi lära oss att förstå andra människor genom att läsa, gå på teater, se på film och så vidare? Ge gärna egna exempel på något som du har fått ökad förståelse om.

På vilket sätt är er egen studiecirkel ett sätt att öva på demokrati?

Titta på filmerna/läs artiklarna om de olika exemplen om hur NBV stärker demokratin. Vad tycker du om dessa? Har du andra exempel på där folkbildnings- och/eller föreningsverksamhet ger människor möjlighet att delta i demokratin?

5. Förbered dig inför valdagen

På valdagen är det dags att använda din demokratiska rättighet för att påverka Sverige. Val till riksdagen, region- och kommunfullmäktige hålls den andra söndagen i september vart fjärde år. Val till Europaparlamentet hålls vart femte år.

Det finns fyra allmänna val:

- till riksdagen
- till regionfullmäktige
- till kommunfullmäktige
- till Europaparlamentet

I kapitlet "Demokratins karta" beskrivs vilken typ av frågor som bestäms på de olika nivåerna. Det finns regler om vem som får rösta i de olika valen.

Du får rösta i kommun- och regionvalet om du är:

svensk medborgare och folkbokförd i Sverige
eller

EU-medborgare, eller medborgare i Norge eller Island och är folkbokförd i Sverige
eller

medborgare i något annat land och har varit folkbokförd i Sverige i tre år.

Du måste ha fyllt 18 år senast på valdagen.

Den som får rösta till kommunen respektive regionen kan också väljas till politiska uppdrag.

Du får rösta i riksdagsvalet om du är:

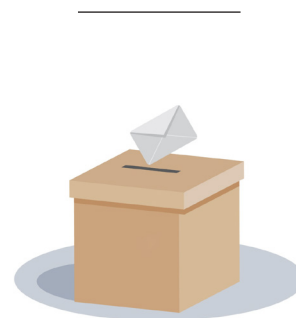
svensk medborgare och är – eller någon gång har varit – folkbokförd i Sverige.

Du måste dessutom ha fyllt 18 år senast på valdagen.

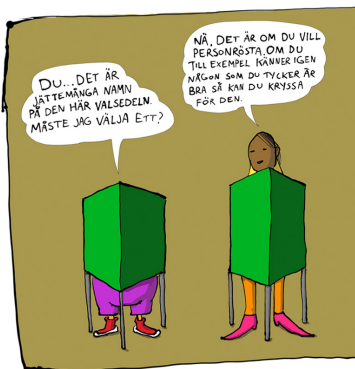
Du får rösta i valet till Europaparlamentet om du är:

svensk medborgare och är, eller någon gång har varit, folkbokförd i Sverige eller EU-medborgare och är folkbokförd i Sverige 30 dagar före valet. Du måste också skicka en anmälan till länsstyrelsen att du vill rösta i Sverige istället för i det land du är medborgare i.

Du måste dessutom ha fyllt 18 år senast på valdagen.

På valdagen

Så här röstar du

Före valet får alla som har rätt att rösta sitt röstkort. Det kommer med posten cirka tre veckor före valet. Där står det i vilken lokal du ska rösta och vilka val du har rätt att rösta i.

I vallokalen får du ett valkuvert för varje val som du har rösträtt till. Där finns även valsedlar från partierna som du kan ta av. Valsedlarna är gula för val till riksdagen blå för val till regionfullmäktige och vita för val till kommunfullmäktige.

I vallokalen finns det skärmar. Gå bakom en skärm och lägg en valsedel i varje kuvert. Du får inte vika någon valsedel. Klistra igen kuverten. Du måste stå ensam bakom skärmen. Ingen annan får veta vad du röstar på. Du röstar anonymt.

När du har klistrat igen valkuverten ger du dem till valförrättaren, som är ansvarig för röstningen i vallokalen. Valförrättaren är opartisk och är inte representant för något parti. Den personen kan inte se vilket parti du har röstat på. Du måste kunna legitimera dig eller på annat sätt styrka/bevisa att du är du.

Den som är sjuk, funktionshindrad eller gammal och inte själv kan ta sig till sin vallokal eller röstningslokal kan rösta med bud. Man kan också rösta med bud om man är intagen på häkte eller kriminalvårdsanstalt. Om du bor utmed en lantbrevbärlinje kan lantbrevbäraren vara bud åt dig.

Den som inte kan rösta i sin vallokal på valdagen kan rösta i förtid i en röstningslokal. Förtidsröstningen får börja 18 dagar före valdagen och pågå fram till och med valdagen.

Läs mer på Valmyndighetens hemsida.
<http://www.val.se/>

Vad ska jag rösta på?

Alla partier grundar sig på en övertygelse om att just deras idéer om hur samhället ska fungera är de bästa. Ett sätt att övertyga andra är att använda sig av retorik. Det betyder konsten att tala. Partierna använder sig även av bilder, till exempel på affischer, i annonser och i reklamfilmer. Genom att använda olika knep går det att få den som lyssnar, läser eller tittar att bli nyfiken, berörd, engagerad och kanske till slut övertygad. När du tar del av information från de politiska partierna är det viktigt att du tänker kritiskt. Lyssna på vad som egentligen sägs och försök att förstå vad de olika partierna menar när de använder olika ord, begrepp och bilder.

För en del människor är det en speciell fråga som avgör vilket parti de väljer att rösta på. Det kan vara klimatet, synen på droger, jämställdhet eller skolan. Då kanske de väljer det parti som de tycker har bäst lösning på just den frågan, även om de inte riktigt håller med om andra frågor. Andra tycker att det är viktigast att rösta på det parti som de tycker har bäst samhällssyn totalt sett. Då röstar de på ett parti som delar ens värderingar inom så många områden som möjligt.

De politiska partierna formulerar sin ställning i olika frågor i sina partiprogram. Inför ett val tar partierna även fram ett speciella valprogram.

Olika medier brukar även ha så kallade valkompasser där du kan testa hur dina åsikter stämmer överens med partiernas politik.

Riksdagspartierna

Centerpartiet (på lättläst svenska)

<https://www.centerpartiet.se/ovrigt/lattlast.html>

Kristdemokraterna (på lättläst svenska)

<https://kristdemokraterna.se/var-politik/lattlast>

Liberalerna

<https://www.liberalerna.se/>

Miljöpartiet de gröna

<https://www.mp.se/>

Moderaterna

<https://moderaterna.se/lattlast/>

Socialdemokraterna (på lättläst svenska)

<https://www.socialdemokraterna.se/lattlast/>

Sverigedemokraterna

<https://sd.se/>

Vänsterpartiet (på lättläst svenska)

<http://www.vansterpartiet.se/latt-svenska>

Diskussionsfrågor

Välj vilka frågor ni vill diskutera tillsammans.

Vad behöver du veta för att kunna göra ditt val? Vet du hur du kan få den informationen?

Finns det någon speciell fråga som du tycker är extra viktig i årets val? Varför? Vet du vad de olika partierna tycker i den frågan?

Hur försöker de olika partierna övertyga dig om att deras politik är bäst?

Vilket samhälle vill partiet ha? På vilket sätt vill partiet nå det målet?

Vad står de olika partierna för? Läs texterna på partierna hemsidor, på reklamblad och liknande. Är det några ord eller begrepp som partiet ofta använder? Är det någon fråga som de tycker är extra viktig? Tips: Kapitlet "Mot framtidens samhälle" beskriver dagens politiska landskap.

Finns det ord och formuleringar i partiernas texter som är svåra att förstå? Ta hjälp av varandra, en uppslagsbok, internet eller någon kunnig person.

Vilken politik vill partierna driva lokalt i kommun och region? Vilken politik vill partierna driva på riksnivå i riksdagen? Försök att få svar genom att besöka hemsidor, valstugor eller ta kontakt med politiker på andra sätt. Till exempel genom att ringa, skicka e-post eller skriva en insändare som riktar sig till politikerna.

Pluppning

Vad tycker ni i gruppen är viktigast inför valet? Gör en så kallad "Pluppning". Ta fram ett stort papper eller flera mindre (ett för varje fråga). Skriv upp ett antal frågor som kan vara viktiga i årets val. Det kan vara frågor som ni i gruppen tycker är viktiga, eller som ni vet att andra i samhället diskuterar. Var och en får samma antal "pluppar". Plupparna kan vara små klisterlappar eller ett bestämt antal streck/prickar med en märkpena. Varje person får fördela sina pluppar bland de alternativ som finns. Man är fri att fördela plupparna bland förslagen precis som man vill. När alla är klara tittar ni på hur plupparna har fördelats. Vilken eller vilka frågor har fått flest pluppar? Diskutera med varandra.

6. Allt färre demokratier i världen

Allt fler människor i världen bor i länder som blir mindre demokratiska. Demokratiska länder är nu i minoritet i världen. Det menar forskningsinstitutet V-Dem (Varieties of Democracy) som mäter hur demokratiska länder är. V-Dem mäter många olika delar av demokratin, som visar hur komplex demokrati faktiskt är.

Efter att Berlinmuren föll 1989 började länderna i det före detta Östeuropa började bli demokratiska. Det innebar bland annat länderna gick från enpartistyre, där det bara var möjligt att rösta på ett enda parti, till fria val med flera partier. Länderna ökade även yttrande- och tryckfriheten. Idag går istället utvecklingen åt andra hållet och demokratin är på tillbakagång i många länder.

Forskningsinstitutet V-Dem kallar detta för en autokratisering. Det innebär att utvecklingen i landet går åt ett håll där all makt finns hos den grupp eller person som styr landet. Detta kallas landet blir en autokrati.

V-Dem mäter bland annat yttrandefriheten, som begränsas kraftigt i allt fler länder. Många länder har även begränsat möjligheterna för civilsamhället. Det kan exempelvis innebära att de som är engagerade i en organisation hotas, misshandlas och fängslas för att de organiserar sig och försöker göra sin röst hörd.

De indikatorer som V-Dem mäter och som försämrats mest gäller yttrandefrihet. Det handlar till exempel om mediefrihet och trakasserier av journalister, men också om medborgarnas möjligheter att fritt diskutera politik i offentligheten.

– Yttrandefriheten är ofta det första som attackeras när länder genomgår en autokratisering, säger Staffan I. Lindberg som är professor och föreståndare för V-Dem-institutet.

Han beskriver att autokratiseringen ser liknande ut i olika länder. Staffan I. Lindberg menar att censur av media är det mest använda vapnet mot demokratin. När yttrandefriheten begränsas ger sig regimen på civilsamhället, det vill säga föreningar och organisationer där medborgare engagerar sig och begränsas möjligheterna att protestera och göra sin röst hörd. På så vis skapar sig regimen kontroll över de som är kritiska mot de som har makten, och de kontrollerar även dem som kan berätta om vad som händer. Regimen sprider även desinformation, det vill säga osann information som har till syfte att skada eller påverka människor. Ofta handlar det om att öka polariseringen – och öka känslan av klyftor mellan olika grupper i samhället, exempelvis en viss etnisk grupp i landet. Detta kan sedan makthavarna utnyttja i sin politik. Nästa steg

i autokratiseringen är att angripa officiella institutioner, som domstolarna.

I V-Dems demokrati rapport för 2024 framkommer det att den politiska polariseringen ökar i en fjärdedel av alla världens länder.

I 80 procent av de länder där det sker en autokratisering slutar det med att demokratierna avskaffas. Unga demokratier är ofta mer sårbara för autokratisering, medan länder som varit demokratiska under lång tid är mer motståndskraftiga för en sådan utveckling. Men demokratin kan även gå tillbaka i länder som varit demokratier länge.

– USA verkar nu röra sig mot en övergång bort från demokrati under president Trump. Enligt min mening kommer följderna av detta att bli enorma världen över, säger Staffan I Lindberg.

Men rapporten för 2024 visar också att demokratinivån förbättrats i 19 länder, som har gått från att vara autokratier till att klassas som demokratier. Rapporten visar även att en demokratisk tillbakagång kan stoppas och vändas. Ett par exempel Brasilien och Polen.

ett land. Eftersom demokrati är komplext och mycket mer än bara fria val, så mäter V-Dem även bland annat läget i landet när det gäller rättigheter, deltagande och jämlikhet.

V-Dem Institute drivs av statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.

<https://www.v-dem.net/>

Försämrade villkor för kvinnor efter talibanernas maktövertagande

Afghanistan är ett exempel på ett land som snabbt har gått över till att bli en autokrati. År 2021 tog talibanerna tillbaka makten i landet och återinförde hårda religiösa lagar. En av de saker som snabbt ändrades var att flickor från årskurs sex och uppåt inte fick gå i skola. Kvinnors rättigheter har snabbt försämrats under talibanernas styre. Kvinnor får inte längre yrkesarbeta, och deras rörelsefrihet har begränsats oerhört mycket. Sedan talibanernas maktövertagande har dödsstraff blivit vanligare.

Läs mer om Afghanistan på lätt svenska <https://8sidor.se/varlden/2024/08/talibanerna-firar-i-afghanistan/>

Varieties of Democracy, V-Dem

Det här kapitlet baseras på fakta från det internationella forskningsinstitutet Varieties of Democracy, förkortat V-Dem. V-Dem är världens största databas för att mäta demokrati och ett forskningssamarbete där över 3 000 forskare och andra experter från 180 länder medverkar. V-Dem har utvecklat en ny metod för att mäta demokrati så objektivt och korrekt som möjligt. Med hjälp av 450 indikatorer räknar de ut graden av demokrati i

Elektoral och liberal demokrati

Begreppet demokrati skapades i antikens Grekland. Sedan dess har innebörden av demokrati utvecklats mycket, och i olika delar av världen kan vi också ha olika syn på vad demokrati egentligen innebär. När V-Dem Institute tittar på hur demokratiskt ett land är, mäter de 450 olika aspekter.

De lägsta kraven för att ett land ska anses demokratiskt är att ha fria och rättvisa val samt lika rösträtt. Det ska även finnas grundläggande yttrandefrihet och föreningsfrihet. Detta definierar V-Dem Institute som elektoral demokrati. Men demokrati är mer än så. Demokratin förutsätter engagemang, inflytande och deltagande, även mellan valen. Demokrati handlar om respekten för alla människors lika värde, individens frihet och möjlighet att påverka, uttrycka sig och delta.

När V-Dem Institute bedömer hur demokratiskt ett land är använder de även begreppet liberal demokrati. Det är när ett land även har ett fungerande oberoende rättsväsende, institutioner och grundlagar som garanterar medborgarnas fri- och rättigheter av olika slag. Det gäller bland annat ett självständigt civilsamhälle, det vill säga föreningar, religiösa samfund och andra sammanhang där människor organiserar sig. Självständiga medier är en annan central del av ett demokratiskt samhälle. Makten i landet är delad, det vill säga att staten kan inte styra över exempelvis domstolarna eller vad som får sägas och skrivas i medierna. Det ska finnas garantier för att alla behandlas lika inför lagen. Även minoriteter i samhället har rättigheter. Sverige, övriga Norden och Tyskland är ett exempel på liberala demokratier.

Autokratier

Autokrati innebär envælde, där all makt finns hos den grupp eller person som styr landet. Enligt V-Dem Institute kan man dela upp autokratier i två grupper:

Elektoral autokrati

I ett sådant land hålls flerpartival, men valen kan vara orättvisa och omstridda. I en elektoral autokrati begränsas ofta pressfriheten och yttrandefriheten. Människor har inte frihet att engagera sig i föreningar och uttrycka sina åsikter. Några exempel på elektoral autokratier är Belarus, Turkiet och Ungern.

Sluten autokrati

I en sluten autokrati har en enväldshärskare eller självhärskare (autokrat) absolut makt. Här är medborgarnas fri- och rättigheter väldigt starkt begränsade. Exempel på autokratier är Nordkorea, Saudarabien och Afghanistan.

Föreningsfrihet

Föreningsfriheten, även kallad *organisationsfrihet*, innebär en rätt att gå samman med andra och bilda organisationer. Det innebär även en frihet att inte behöva vara med i någon förening.

Föreningsfriheten är en grundläggande rättighet i Sveriges grundlag. Det är även en frihet som finns med i FN:s konvention om de medborgerliga och politiska rättigheterna.

Som medlemmar i en förening, organisation, parti eller religiöst samfund har vi rätt att ordna sammankomster för att säga vad vi tycker och även informera andra om våra åsikter och idéer. Detta är grundläggande friheter för oss som medborgare i en demokrati.

Demokrati versus autokrati

Forskningsinstitutet V-Dem visar att det går att mäta att samhällen som är demokratiska har en rad mätbara fördelar jämfört med autokratier. Här är några exempel:

- Demokratiska länder har stabilare och mer förutsägbar ekonomisk tillväxt.
- Demokrati leder till att fler får en högre utbildning. I länder där demokratin stärks, lägger staten mer pengar på utbildning.
- Människor som lever i demokratier har bättre tillgång till hälso- och sjukvård. Forskning visar att när ett land övergår till att bli demokratiskt ökar medellivslängden med tre procent inom tio år.
- Demokrati är avgörande för att människor ska leva i fredliga och rättvisa samhällen. Demokratier är bättre på att inte föra krig med varandra. I demokratiska länder är det även färre inbördeskrig och andra oroligheter än i autokratier.
- Demokratiska länder har fler åtgärder mot klimatförändringar. Högutvecklade demokratier har nära 20 procent högre politiskt åtagande för att bekämpa klimatförändringarna, jämfört med slutna autokratier.
- Demokrati leder till högre nivå av kvinnors deltagande och representation. Demokrati stärker även kvinnors rättigheter. Demokratiska länder är bättre på sociala skyddssystem. Källa: Democracy Report 2022: Autokratization Changing Nature?, V-Dem Institute, https://www.v-dem.net/democracy_reports.html

Diskussionsfrågor

Välj vilka frågor ni vill diskutera tillsammans.

Läs beskrivningarna av demokratier och autokratier. Hjälp varandra att förstå de olika begreppen. Vad är era tankar om vad demokrati respektive autokrati innebär?

I allt fler länder i världen är demokratin på tillbakagång. Vad är era tankar om detta?

Finns det tecken på en tillbakagång för demokratin även i Sverige? Kan du se exempel på krafter som exempelvis vill begränsa pressfrihet, är emot mångfald?

Ett talesätt säger "Krigets första offer är sanningen". Vad leder det till att medborgarna i ett land inte får ta del av nyheter om vad som sker, exempelvis i ett krig? Vad får det för konsekvenser för demokratin att regimen bestämmer hur olika saker får beskrivas?

Besök sidan med Reportrar Utan Gränser pressfrihetsindex. Titta gärna på hur det ser ut för olika länder. Vad är era tankar om pressfriheten i världen? Varför är just journalister utsatta i många länder?

Ska vem som helst kunna säga vad som helst? Vilka begränsningar finns idag för yttrandefriheten i Sverige? Vad kan det bli för konsekvenser om yttrandefriheten begränsas mer? Läs mer om Sveriges grundlagar, bland annat yttrandefrihetsgrundlagen här: <https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/demokrati/sveriges-grundlagar-och-riksdagsordningen/>

Hur kan den som är engagerad i en organisation i Sverige vara med och stärka demokratin? I Sverige? Hur kan man stötta dem som kämpar för demokrati i andra länder?

Läs-mer-tips

Demokratisk tillbakagång präglar supervalår, artikel från forskning.se

<https://www.krisinformation.se/2024/03/07/demokratisk-tillbakagang-praglar-globalt-supervalor/>

Bakgrunden till Rysslands invasion av Ukraina. På SO-rummet finns många artiklar och filmer som ger kunskap om samhället.

<https://www.so-rummet.se/content/bakgrunden-till-rysslands-invasion-av-ukraina>

Osäker framtid för ryska medier i exil

<https://www.reportrarutangranser.se/osaker-framtid-for-ryska-medier-i-exil/>

Mer om pressfrihet, Reportrar Utan Gränser Pressfrihetsindex

<https://www.reportrarutangranser.se/pressfrihetsindex/>

Så fungerar yttrandefrihet

<https://www.youtube.com/watch?v=2nKLq9einE>

7. Mot framtidens samhälle

Bortom höger och vänster

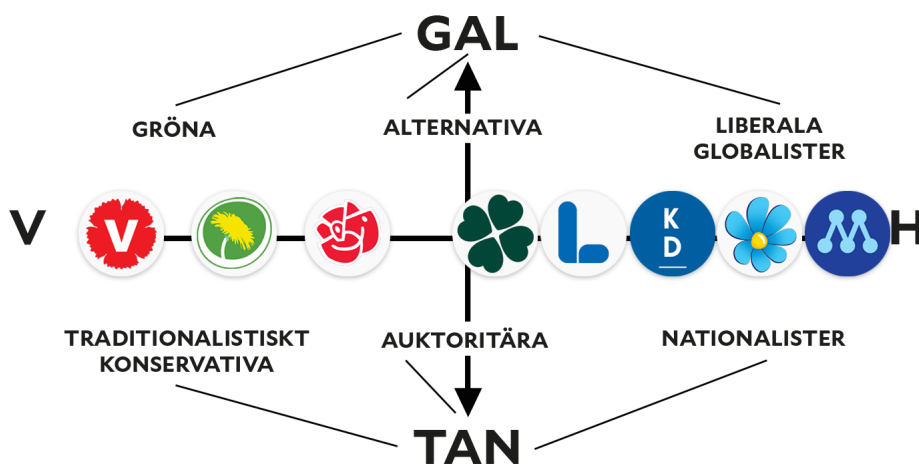
I svensk politik har partierna traditionellt sett placerats längs med en så kallad höger-vänster-skala. Enligt den skalan finns exempelvis Moderaterna till höger och Vänsterpartiet till vänster. Liberalerna och Centern har traditionellt sett placerats ungefär i mitten. Höger-vänster-skalan utgår till stor del ifrån hur de olika partierna ser på ekonomiska frågor. Partier mer till höger på den här skalan, brukar förespråka låga skatter, mer privata alternativ inom exempelvis sjukvård. Man vill i större utsträckning låta marknaden sköta sig själv. Inom partier mer till vänster på skalan förespråkar man bland annat högre skatter för att utjämna ekonomiska skillnader i samhället och tycker att staten ska ta en mer aktiv roll.

På senare år är det många som tycker att den här traditionella höger-vänster-skalan inte längre stämmer så bra när man vill förklara vad partierna står för. Många menar att vilket parti man röstar på handlar mer om livsstil

och identitet än om ekonomisk politik. Den som exempelvis lever på en liten gård på landsbygden, odlar sina egna grönsaker och har sina barn i en liten skola i grannbyn identifierar sig troligtvis med andra som lever på det viset. Den personen väljer troligen att rösta på ett parti som lyfter fram frågor som den kan känna igen sig i.

Ett sätt att förklara skillnaderna mellan de olika politiska partierna och deras värderingar kallas för GAL-TAN. GAL står för Gröna, Alternativa och Liberala. TAN står för Tradition, Auktoritet och Nationalism. Vissa av de politiska partierna kan vara enkla att placera i varsin motpol enligt GAL-TAN. Miljöpartiet kan exempelvis placeras i GAL medan Sverigedemokraterna blir TAN. De två stora partierna Socialdemokraterna och Moderaterna har däremot svårare att passa in på den här skalan. Deras väljare finns också utmed hela skalan.

Vilket parti vi väljer att rösta på hänger ihop med vilka värderingar vi har och även vilken människosyn vi har. Det påverkas av om vi litar på eller misstror varandra. Det påverkar även om vi litar på att det demokratiska systemet kan lösa de utmaningar som finns.

Visioner för världen

Vilket samhälle vill vi ha i framtiden? Hur ser våra visioner ut för vårt eget land och för världen?

AGENDA 2030

FN, Förenta Nationerna, har beskrivit sin vision i något som kallas Agenda 2030, som antogs i september 2015. Den består av ett antal globala mål som tar sikte på år 2030. Det här är de övergripande målen:

- Vi vill avskaffa alla former och dimensioner av fattigdom och hunger.
- Vi ska skydda planeten från att förstöras.
- Vi vill skapa fredliga och rättvisa samhällen som är fria från rädsla och våld.

Målet är att världens länder ska kunna utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet samt skydda planeten.

En viktig grund för Agenda 2030 är respekten för allas lika värde. Alla människor har rätt att få det bättre och vi behöver hjälpas åt för att nå dit. Sverige är ett av de länder som står bakom Agenda 2030.

Vi blir mer toleranta

På många håll i världen är det för närvarande inte idéerna om allas lika värde som är drivkraften i politiken, utan helt andra idéer. Så kallade populistiska partier göds istället av den oro och misstro som finns hos vissa grupper i samhället. Hos högerextrema krafter ses mångfald som något farligt. Det finns en misstro mot att demokratin kan lösa problemen som finns i samhället. En del tycker istället att en auktoritär ledare, en person som helt på egen hand bestämmer vad som ska göras, vore bättre.

Om man tittar på tidningsrubrikerna eller läser vissa diskussionstrådar i sociala medier, kan det vara lätt att känna sig pessimistisk över utvecklingen i samhället. Men faktum är att världen blir allt bättre på många sätt – folk får det bättre och lever längre. Antalet människor som lever i extrem fattigdom minskar hela tiden. De långsiktiga globala trenderna visar även att toleransen ökar för varje generation. Fler och fler människor i världen tycker att det är viktigt att alla ska ha lika möjligheter. Fler och fler tycker att det är fel att människor diskrimineras för sitt kön eller hudfärg. Det finns en global utveckling där fler människor inte längre accepterar rasism.

Vilka idéer ska styra?

Vi har flera gånger i det här materialet betonat hur viktig varje persons röst är. Att använda rättigheten att rösta i allmänna val innebär att vara med och påverka vilka idéer som ska styra politiken framöver. Ska samhället i framtiden grunda sig på en misstro mot varandra? Ska vi ge upp våra demokratiska rättigheter och istället lämna över besluten åt en stark ledare? Eller ska samhället i framtiden bygga på tillit och en vilja att göra det bättre för alla, på en planet som vi vårdar även för framtida generationer?

Diskussionsfrågor

Välj vilka frågor ni vill diskutera tillsammans.

Läs igenom de globala målen i Agenda 2030. Vad tycker du om dem?

<https://www.globalamalen.se/>

Vilka saker i samhället tycker du behöver förändras för att vi ska nå målen i Agenda 2030? Hur ser dina visioner ut?

Tycker du att de politiska partiernas politiska program går åt samma håll som visionerna i de globala målen?

Är du beredd att aktivera dig för att stärka demokratin? På vilket sätt?

Vad tycker du om beskrivningen av GAL-TAN?

Vad tror du att det får för konsekvenser om fler röstar på partier som står för värderingarna i "TAN"? Om de röstar på partier som står för värderingarna i "GAL"?

Tänk er att ni i gruppen är en redaktion för en tidning, tio år in i framtiden. Vilka är rubrikerna i framtidens tidning? Vilka är de stora händelserna. Finns det samma partier då, som det finns nu? Vilka frågor är viktiga?

Läs-mer-tips

Om Agenda 2030

<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

Studier om tillit, SOM-institutet

<https://www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/bocker/regntunga-skyar>

Rapport om Sverigedemokraternas ideologi

<http://arenaide.se/rapporter/den-farliga-mangfalden-om-sverigedemokraternas-varldsbild/>

Artikel om tolerans

<http://fof.se/tidning/2016/1/artikel/toleransen-okar>

Artikel om utvecklingen mot mer frihetliga värderingar i världen

<http://fof.se/tidning/2016/11/artikel/alla-gar-mot-mer-frihet>

Artikel om ökad pessimism i samhället och dess orsaker och konsekvenser

<http://fof.se/tidning/2016/9/artikel/den-nya-pessimismen>

8. Avslutning och reflektion

Summera vad ni har gjort och vilka frågor ni har diskuterat. Lägg gärna till personliga reflektioner om vad ni såg och tänkte och om hur gruppen som helhet fungerade.

Låt sedan var och en i gruppen fundera på frågorna:

- Vilka nya tankar har du fått?
- Vad är det som berört dig mest?
- Vad kommer du att ta med dig härifrån?

Gå varvet runt och låt var och en svara utan att bli avbruten.

Nu när cirkeln är slut är det bra att fånga upp allas tankar kring cirkeln. Gör gärna en skriftlig utvärdering där du enskilt svarar på frågorna och som du lämnar till er NBV-kontakt.

- Vad har varit bra?
- Vad har varit mindre bra?
- Hur kan man gå vidare?